

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«АСОЦІАЦІЯ
З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
ДЛЯ УКРАЇНИ»

09 червня 2016 року

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Міністерство
освіти і науки
України

УКРАЇНЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ

uclan
University of Cyprus Law School
CYPRUS

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УКРАЇНЬКА ГЕЛЬСІНСЬКА СПІЛКА З ПРАВ ЛЮДИНИ
УНІВЕРСИТЕТ ЦЕНТРАЛЬНОГО ЛАНКАШИРУ (СПОЛУЧЕНЕ
КОРОЛІВСТВО) НА КІПРІ

за фінансової підтримки
АГЕНТСТВА США З МІЖНАРОДНОГО РОЗВИТКУ (USAID)

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«АСОЦІАЦІЯ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ:
ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ»**

09 червня 2016 року

Київ 2016

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу
Київського університету ім. Бориса Грінченка заборонено

Редакційна колегія:

І.А. Грищак., д. держ. упр., професор, Заслужений діяч науки і техніки України;
О.А. Мартиненко, д.ю.н., професор;
А.Ю. Нашинець-Наумова, к.ю.н., доцент;

Асоціація з Європейським Союзом: зарубіжний досвід для України:
Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 9 червня 2016 р. – Київ:
ФОП Рудя О.М., 2016. – 362 с.

У збірнику матеріалів міжнародної науково-практичної конференції розглядаються теоретико-прикладні аспекти відносин європейських країн з Європейським Союзом в рамках такого виду міжнародно-правових актів, як угода про асоціацію. Зокрема зібрано напрацювання вітчизняних та закордонних дослідників з проблемних питань про європейські цінності, стандарти та захист прав людини в євроінтеграційній політиці, досвід асоціації з Європейським Союзом, а також політико-правові, безпекові, економічні, соціальні та гуманітарні аспекти Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Розрахований на фахівців правової сфери, державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів та студентів.

УДК 327(477+061.1 ЄС)
ББК 66.4(4 Укр). ЄО
А90

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції видаються за організаційної участі Української Гельсінської спілки з прав людини та за фінансової підтримки програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Реагування на порушення прав людини та посилення правової спроможності громадян та правозахисників в Україні» / «Права людини в Україні».

*Матеріали друкуються мовами оригіналу.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають авторам.*

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу понад 50 років. З України допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, енергетика, оборона і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надає Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда американських доларів.

Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID: <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>

Гоголь Б.М. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності в цифровому середовищі в умовах євроінтеграції

Гольцов А.Г. Геополітичні аспекти асоціації України з Європейським Союзом

Грицяк Д.І. Стратегії антикризової комунікації: досвід США

Байталюк О.М. Нормативно правове регулювання інклюзивної освіти в країнах ЄС

Костецька Л.М. Шлях України до Європейського Союзу: політична складова

Кот В.В., Борець Л.В. Повноваження органів місцевого самоврядування в сфері інноваційної діяльності

Косташ К.А., Борець Л.В. Правовий аспект проблем реалізації державних інноваційних програм

Новікова К.К., Борець Л.В. Аспекти міжнародного співробітництва у сфері інноваційної діяльності

Хаблученко А.В. Закордонний досвід асоціації з Європейським Союзом

РОЗДІЛ III. Політико-правові та безпекові аспекти Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом

Грицяк І.А. Політико-правова та безпекова співпраця України з Європейським Союзом в рамках європейської політики сусідства

Нікітенко О.І. Світовий досвід забезпечення внутрішньої безпеки держави: про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу

Северюков Д.Г. Тенденції розвитку північноєвропейської соціальної держави

Тодоров І.Я. Імплементация Угоди про асоціацію між Україною та ЄС: безпековий вимір

Мацко А.С. Правові засади дотримання прав людини в процесі діяльності країн по боротьбі з транснаціональною злочинністю

Кравченко О.С. Міжнародний захист прав дітей

Якщо не скористатися цими стратегіями або проігнорувати їх, то тим самим можна завдати непоправної шкоди іміджу організації. Як офіційні представники, що виступають від імені найбільш боездатних збройних сил у світі, так і офіцери відділи ГР Міноборони зобов'язані використовувати ці стратегії у своїй роботі.

Джерела:

1. Dan Hunter, Darren Berry, Rebecca Goodrich-Hinton, Bill Lincicome. Proactive Crisis Communication in Public Affairs // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ou.edu/deptcomm/dodjcc/groups/00B1/fulltext.htm>
<http://www.ou.edu/deptcomm/dodjcc/groups/00B1/definitions.htm>

Байтальук О.М.,
 старший викладач кафедри правознавства,
 Інституту суспільства
 Київського університету імені Бориса Грінченка

НОРМАТИВНО ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

В останні роки ряд провідних педагогів та психологів почали говорити про необхідність запровадження в Україні інклюзивної освіти та закріпленні його на законодавчому рівні. В період активного реформування національного освітнього законодавства Європейський досвід у сфері правового регулювання інклюзивної освіти може стати прикладом для законотворців нашої країни.

Метою дослідження є аналіз освітніх нормативно-правових актів ряду країн ЄС щодо запровадження інклюзивної освіти з метою визначити позитивний досвід регулювання освітньої інклюзії та можливість його застосування в національному законодавстві України.

Починаючи з 80-х років XX ст. в багатьох країнах Європи почали відбуватися реформи щодо залучення до навчального процесу дітей з особливими потребами. Ці зміни знайшли своє відображення як в міжнародних так і в національних в нормативно правових актах.

1989 року було прийнято Конвенцію про права дитини, яка зазначає, що всі права дитини мають забезпечуватись незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин [1, ч.1 ст. 2] Реалізація прав дитини незалежно від стану її розумового чи фізичного розвитку більш детально прописується у статті 23 Конвенції. Мова у ній йде про те, що неповнолітня в розумовому або фізичному відношенні дитина має вести повноцінне і достойне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють почуттю впевненості в собі і полегшують її активну участь у житті суспільства. Держави, в яких проживають такі діти, визнають право неповнолітньої дитини на особливе піклування, заохочують і забезпечують надання, за умови наявності ресурсів, дитині, яка має на це право, та відповідальним за турботу про неї, допомогу, щодо якої подано прохання і яка відповідає стану дитини та становищу її батьків або інших осіб, що забезпечують турботу про дитину [1].

Ще одним міжнародним документом, який декларує право дітей з фізичними або розумовими вадами на повноцінне життя (зокрема правом на освіту) є Конвенція про права інвалідів, яку було прийнято 2006 року. Зокрема ст. 7 цього документу присвячена дітям-інвалідам та декларує забезпечення повного здійснення дітьми-інвалідами всіх прав людини й основоположних свобод нарівні з іншими дітьми, зокрема й реалізацію права на освіту [2].

Розглянемо реалізацію цих міжнародних документів у національних законодавствах деяких країн ЄС, зокрема, Італії, Німеччини та Великобританії.

Відповідно до ст. 34 Конституції Італійської Республіки держава гарантує освіту для всіх бажаючих. Окрім того, відповідно до ст. 3 Конституції, обов'язком держави є усунути будь-які перепони, які заважають реалізації цього права.

До 1971 року в Італії існували спеціальні класи для «інвалідів» учнів і спеціальних школи для учнів з конкретними фізичними або розумовими розладами. Були також окремі класи, за участю нервової, відсталих, нестабільних

учнів, які не будуть вписуватися в звичайних класах, для яких загальна дисципліна і методи навчання були б невідповідними і які могли б поліпшити тільки за допомогою спеціальних методів навчання.

Інтеграція почалася в 1971 році, коли, відповідно до закону «Про обов'язкову освіту» школи повинні були для таких дітей мати місце в звичайних класах, за винятком випадків психічних або фізичних вад настільки серйозними, щоб запобігти навчання або інтеграцію в загальних класах. Закон також покладає відповідальність за доступність приміщень для навчання на муніципалітети, які мали зробити шкільні будівлі доступними для всіх, відповідно до національних стандартів[6].

1992 року було прийнято закон «Про допомогу, соціальні гарантії та права інвалідів». Цей документ став основою для всіх питань інвалідності: він гарантує певні права для людей з обмеженими можливостями та їх сімей, надає допомогу, передбачає повну інтеграцію і вжиття заходів щодо запобігання і функціональному відновленню, а також забезпечує соціальні, економічні та правові захист [7].

Принцип інтеграції і право учнів з обмеженими можливостями отримати конкретну підтримку також включені в усі наступне законодавство, яке регламентує загальні аспекти системи освіти, такі як охоплення, розмір класу і оцінки учня, а також навчальної підготовки викладачів і підтримки підготовки вчителів знайшов відображення в законі «Про нові правила щодо навчання дітей з певними вадами», який було прийнято 8 жовтня 2010 року. У цьому законі йдеться про те, що учні з певними фізичними чи розумовими вадами не потребують спеціальних вчителів, а потребують нових методів навчання. Мета полягає в тому, щоб перенести акцент з клінічної до педагогічної точки зору, за рахунок розширення можливостей всіх суб'єктів, що беруть участь в навчальному процесі [9].

30 вересня 2007 р. у Німеччині було ратифіковано Конвенцію ООН про права інвалідів. Щодо запровадження положень Конвенції призвело до зміни

основного підходу до інтеграції дітей з особливими потребами до життя в соціумі. Це означало, що навчальні заклади мали адаптуватися до потреб дітей з обмеженими фізичними можливостями.

Виходячи з того, що більшість законодавчих компетенцій в Німеччині закріплена за федерацією, а одним з основним винятків, який закріплений за федеральними землями є політика в галузі культури та освіти, кожна з земель має власне правове регулювання інклюзивної освіти. Розглянемо впровадження інклюзивної освіти на прикладі Бранденбурга та Нижньої Саксонії.

Так відповідно до Положення про навчання і освіти для учнів з особливими освітніми потребами від 2 серпня 2007 року (Бранденбург) навчання дітей з особливими потребами базується на принципі спільного навчання дітей з потребами та без; за умови наповненості класу у кількості 23 учнями кількість дітей з особливими потребами не має перевищувати 4 осіб; вчитель проводить навчання для дітей з особливими потребами та без особливих потреб разом, в окремих випадках, у разі необхідності навчальний процес допомагають проводити педагоги зі спеціальною освітою щодо роботи з такими дітьми [10].

Трохи пізніше (березень 2012 р.) було внесено ряд змін до закону «Про школи» Нижньої Саксонії, відповідно до якого запровадження інклюзивної освіти в навчальних закладах розпочалось з 2013-2014 н. р. Цими змінами зокрема передбачено: вільний і рівний доступ до освіти дітям (студентам) з особливими потребами, навчання учнів з інвалідності та без інвалідності разом, обов'язкове пристосування навчальних приміщень під потреби таких учнів [8].

2010 року у Великобританії було прийнято закон «Про рівність». Відповідно до нього незаконним для будь-якого навчального закладу, в тому числі приватного, є дискримінація учнів за ознакою інвалідності, раси, статі, зміни статі, вагітності та пологах, релігії або переконань або статі. Дискримінація за цими ознаками (відома як «захищена особливість») є незаконним щодо потенційних учнів, учнів школи, які тимчасово відсутні, виключених учнів і

колишніх учнів, які мають постійний зв'язок зі школою.

Закон про рівність визначає дискримінацію за чотирма напрямками:

1. Пряма дискримінація має місце, коли до учня з особливими вадами ставляться гірше, ніж до інших дітей.
2. Непряма дискримінація має місце при очікуванні від всіх учнів однакових результатів у навчанні, таким чином виставляючи учнів з захищеної особливості в невідповідному становищі.
3. Дискримінація, яка випливає з інвалідності виникає, коли учень-інвалід розглядається несприятливо через його фізичні або розумові вади.
4. Нездатність зробити розумні корективи для людей з обмеженими фізичними можливостями.

В законі також зазначається, що школа повинна також надавати допоміжні засоби та послуги для дітей з обмеженими можливостями. Також забороняється в правилах вступу до навчального закладу зазначати умови які містять ознаки зазначеної дискримінації [5].

Відповідно до закону «Про освіту» 2011 року, діти з особливими освітніми потребами підлягають оцінці складності навчання і відповідно до результатів такого оцінювання місцеві органи влади мають гарантувати оплату вартості навчання таким дітям [4].

Відповідно до концепції розвитку інклюзивної освіти в Україні, затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України 1 жовтня 2010 року інклюзивне навчання є комплексним процесом забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей [3].

Проаналізувавши ряд нормативних документів ради країн ЄС в сфері впровадження інклюзивної освіти та аналізуючи національне законодавство, зокрема Конституцію, закони України «Про освіту», «Про загальну середню

освіту», «Про вищу освіту» «Про охорону дитинства», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про реабілітацію інвалідів в Україні» тощо, необхідно зазначити, що всі ці нормативно-правові акти хоч і передбачають право на освіту особам з особливими потребами але окремого нормативно-правового акту, що до регулювання та запровадження механізму інклюзивної освіти не існує. І хоча в проєкті нового закону України «Про освіту» передбачено поняття «інклюзивна освіта» та «інклюзивне освітнє середовище» для успішного запровадження інклюзії в національний освітній простір цього недостатньо.

Провідні країни ЄС на рівні з освітнім законодавством мають окремі нормативні документи щодо регулювання та запровадження інклюзивної освіти. Національне освітнє законодавство України потребує окремого нормативно-правового акту, який має регулювати мету, завдання, принципи, порядок здійснення, особливості навчально-виховного процесу та фінансування в сфері інклюзивної освіти.

Джерела:

1. Конвенція ООН про права дитини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Конвенція про права інвалідів [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_g71.
3. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання [Електронний ресурс] : Наказ МОН №912 від 01.10.10 року – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/.
4. Education Act 2011 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/21/contents/enacted>.
5. Equality Act 2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/15/contents>.
6. Italy - Special needs education within the education system [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.european-agency.org/country-information/italy/national-overview/special-needs-education-within-the-education-system>.
7. Legge-quadro per l'assistenza, l'integrazione sociale e i diritti delle persone handicappate [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.pgava.net/leggi/L521992n104.pdf>.

8. Novellierung des Niedersächsischen Schulgesetzes vom 20.03.2012 zur Einführung der inklusiven Schule [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nibis.ni.schule.de/~infosos/ftp/pdf/Inklusion/Schulgesetznovelle-Inklusion.pdf>.

9. Nuove norme in materia di disturbi specifici di apprendimento in ambito scolastico. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pgava.net/leggi/L_170_2010.pdf.

10. Verordnung über Unterricht und Erziehung für Schülerinnen und Schüler mit sonderpädagogischem Förderbedarf [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bravors.brandenburg.de/de/verordnungen-212414#7>.

Костецька Л.М.,
аспірант кафедри державної політики
та суспільного розвитку
Національної академії державного управління
При Президентові України

ШЛЯХ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА

Інтеграція України до нової Європи відбувається в процесі реорганізації Європейського Союзу (далі – Євросоюз, ЄС) і прийняття його спільної Стратегії щодо України. Формується нова цілісна Європа ХХІ століття для вирішення спільних завдань соціально-політичного, економічного і культурного розвитку. Геополітичне становище України зумовлює її активну участь в європейській політиці.

Євроінтеграція – цивілізаційний вибір України, одна з ключових вимог Револуції гідності. У системі зовнішньополітичних пріоритетів України вона посідає особливе місце.

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС.